

KÉPES ÚJSÁG

Pest 1860, vasárnap Február 19-én.
Megjelenik minden vasárnap másfél nagy íven.

2. köt. 8. sz.

Előfizetési díj fél évre 5 ft. 25 kr., egész évre 10 ft. 50 kr.
Előfizethetni: Werfer Károly kiadónál feldunator 10. szám alatt, és
minden cs. kir. postahivatalnál.

Tátra-Füred.

Tátra-Füred, németül Schmecksz, fekszik Szepesmegye északi részén a Kárpátok oldalán, egyike Magyarország leglátogatottabb fürdőhelyeinek, melyet minden évben számos külföldi is meglátogat. Ki a természet vadregényes szépségeiben gyönyörködik, ki oleosó pénzért minden tekintetben jó ellátásban akar részesülni, s fesztelen fürdői mulatást, üdítő szórakozást keres, e fürdőhelynél nemesak hazánkban, de világszerte alkalmasabb helyet alig találhat. Jól rendezett hidegvizgyógy-

intézete, melegfürdője, édes- és savanyúvíz forrásai pedig a testi bajokban szenvedőknek nyújtanak enyhülést és sikeres gyógyítást. E fürdő, eredetileg a gróf Csákyak tulajdona, még egy pár évtized előtt is meglehetősen elhanyagolt állapotban volt, azonban jelenlegi tulajdonosa, Rainer György, az újabb időkben mindent elkövetett, hogy azt elsőrangú fürdőhelyeink sorába emelje. Szép, svajczi házai kényelmes szállásokat nyújtanak, van nagy táncterme melyben a fürdői idény alatt na-

ponkint van táncmultság, nagyszerű sétányai a fürdő környező fenyves erdőben, biliardtereme, olvasószobája melyben magyar és német könyvtár áll a vendégek szolgálatára, az előbbi pár évvel ez előtt Tomori Anasztáz alapította, míg az utóbbit egy lelkes lipcsei könyvtáros, Wigand Otto, ajándékozta a fürdőnek. A fürdői idény rendszeren Junius közepén kezdődik, s tart Augustus végeig.

Az itteni élet fénypontját teszik, a csaknem naponkinti kirándulások.

Tátra-Füred.

Kellemes és nagyszerű kirándulási pontokban a karpátok kimeríthetetlenek. Leginkább látogatottak a kis- és nagy-kohlbach-i völgy; az öt tó, a velkai völgy, a lengyel-nyereg, a lomniczi csúcs s a halastó a Javorinánál. Mindegyike a legmeglepőbb, legnagyobb, leggyönyörűbb és vad természeti szépségekkel bír, melyről hű fogalmat csak saját szemünk után szerezhethetünk. A legpontosabb leírás, a leghűbb kép, csak törpe mázolás adhat a e nagyszerű tájaknak.

Itt mulatásom első napjaiban kedvetlen esős idő volt. Sohajtóztunk a jó idő után, mert e nélkül a tátrafüredi élet mit sem ér. Apróbb sétákat lehet ugyan ekkor is tenni az ugynevezett kilátáshoz, kavicshányó-forráshoz, mely oly rendkívül erővel buzog föl, hogy mogyoró-nagyságú kavicsokat hány fel felületére, és szakadatlanul. De ily időben csak inkább a nagy terem tágas erkélyéről kísérjük szemünkkel a föllegek ködalaikait, a csaknem földig érő fülleg-töleéseket, a sziklákat hasgató vilámokot stb. míg ben a teremben hatalmasan járják a csárdást s a zene hangjainál, a tánc hevében, a menydörgő vihart, a zúgó felhő szakadást elfeledik. Ha a felhők oszlanak s a királyhegy tetje tisztulni kezd, jó időt jelent, másnapra nagyszerű kirándulás terveztik. A partie részvevői felírják neveiket, s Nagyszőlőkről lovak rendeltenek be. Alig piroslik az első napsgár a bérceken, már hangzik az ébresztő tárogató hangja, s mindenki siet lovat választani magának. A velkai völgyet s lengyel-nyeret látogattam meg az időn.

Nők és férfiak, mintegy ötvenen vettünk részt e kirándulásban. A nők, a la garçon ültek lovaikat. A kikészülés is mulattató, az eredeti öltözetek, a sorakozás párosával, mi apró lovaink léhasága és makacsága mellett nehezen megy, sok tréfára s édelgésre ad alkalmat. Megfuvatik az induló, s a tárogató hangja után a lovak karaván a fenyesékek sűrűjében kanyargó hegyutakon vígan halad elő. Nem akarom untatni az olvasót a természet szépségeinek, nagyszerű jeleneteinek leírásával. A benyomásokat, miket a bércek látása ébreszt, s a fontos képeket ugysem adhatja tollam. — A velkai tónál, roppant szirtbőlben a társaság egy része tanyát ütött. Néhányan a lengyel-nyereg felé indulnak, a meredek sziklás utakon lovakat nem használhatni többé. A zuhatagon felül érne az ugynevezett virágos kertet, hol a karpáti egész növény-világ egyesülten fölhalálható. E fáradtságos utra vállalkozott szépeink közül néhányan itt elmaradtak tőlünk, míg három nőli szép hölgy, s egy eperjesi szép kis barna leány, erőt véve lankadságukon, útnak terheit s élveit velünk végig megoszták. Noha a nap tisztán sütött, e roppant sziklaüregekben a lég megszöhidég volt; a vad, kopár völgyekben magas hófuvatagok mellett haladtunk el. A lengyel-nyeregéről kilátás nagyszerűsége minden képzeletet felülmúl. Mig egy oldalról Gácsország téreire tévedez a szem: másoldalról Magyarhon messze vidékei tűnnek elő. S mily bérceztenger körül! mily nagyszerű szikla csoportzatok! Ez egymásra halmozott óriási sziklatömegek, feneketlen mélységek, a természetnek örökké romboló s teremőreje előtt megrendül ez ember kebele, s elménk önkénytelenül saját törpéségünk, s a teremőre nagyságával foglalkozik.

A velünk jött trombitás megfúta tárogatóját, s a nagyszerű viszhang, láthatatlan szellem

riadójaként menydörgé e hangokat vissza, de a messze téreken, mint elhaló fuvalom, mint haldokló hangja, enyészett el. — Kődök emelkedtek alattunk, s mi a helyet, melytől alig váltunk meg, elhagyni kényszerülünk. — A visszautazás sokkal gyorsabban és könnyebben megy. A karpáti utazóknak — saját szomorú tapasztalásom után — egy jó tanácsokat szolgálok. Mellőzzék a havas bércezdalakat, s könnyebb lejuthatás reményében, ne kísértésük meg rajta a lejövetelt, mert e százasodó hófuvatagok szikla-keményűségeik s a reá lépő visszatérhetetlen rohan alá. S szerencse ha csak egy kis láb- vagy kéztöréssel fizetheti meg e nyaktörő gyorsutazást.

Az abrek.

Irtai: Dumas Sándor.

Matatvány Hartlebennek újabb külföldi regénytárában megjelent „Kaukaszai utazásból”.

Sukowajába érkezve, első gondom volt az ezredesnél jelenteni magamat.

Sukowaja ép oly sáros, mint Kiszlár.

Aztán visszasiettem szállásunkra, az ebéd-ről gondoskodni a házi foglatosság már el volt végezve. A Derbenbe visszatérő tisztnek egy örmény szolgája volt, ki a sziszliket igen ügyesen tudta készíteni. Nemcsak ürü, de fogoly és póling-sziszliket is készített. A bor nem szerzett gondot: hiszen kilencz palackot hoztunk magunkkal, s a hadnagy borkedvelő hangulata azt bizonyította, hogy Sukowajában nem hiányzik az szőlőnedv.

Épen elvégeztük ebédünket, mikor az ezredes megjelent, látogatásomat viszonzandó.

Első kérdésünk a továbbutazást illette. Mint már említők, a póstai közlekedés százötven verstnyi távolságra meg van szakítva, mivel egy póstamester sem akarja fejét levágtatni.

Az ezredes biztosított, hogy a hiemsíkekkel tízenyolc-husz rubelben megegyezhetünk, és megígérte, hogy még ugyanazon este küld hozzánk lókibérlőket, kikkel értekezhetünk.

A Derbenbe utazó tiszt megerősíté e reményünket: ő máris bérelt három lovat kibitékélje él, tizenkét rubelért.

Az ezredes eltávozása után negyedórával csakugyan megjelent két hiemsík, kikkel tízenyolc rubelben megegyeztünk. E harmincz órányi utér igen kevés volt, egyébiránt a hiemsíkek visszatérhettek kíséretünkkel, s így lovaikat épen nem kellett féltetniök.

Telve bizalommal a sukowajaiak ígérete iránt, lefeküdtünk padjainkra, s ily édesdeden elszunnyadtunk, mint a legpuhább derékajlon.

Midőn fölbredtünk, megízentük embe-reinknek, hogy küldjék a lovakat. De a lovak helyett maguk a hiemsíkek jöttek.

Megmondolták magukat és huszonöt rubelt kértek azon ürügy alatt, hogy éjjel megfagyott.

Semmisen haragít engem inkább, s mint otromba család. Annélkül, hogy tudtam volna, mikép juthatunk odább, a két gazembert kilöktem az ajtón, s e feleletet egy orosz káromkodással kísértem, melyet előfordulandó esetekre megtanultam, és gyakorlasi folytat már elég tisztán tudtam kimondani.

„Mit teszünk most?” kérdé Moynet, miután elmentek.

„Majd valami csinosat látunk, élvezni fogunk olyasmit, mit nélkülözünk kellett volna, ha nem leendett gazemberekkel dolgnunk.”

„Mit ért ön ezalatt?”

„A Kaukaszban egy csinos kozák falu fekszik, mely a férfiak udvariassága s a nők szép sége által oly híressé lett, hogy minden fiatal tiszt havtan órányi szabadságot kér ezredesétől a falu meglátogatására.”

„Nem ugyanazon falu ez, melyről André beszélt?”

„Ugy van; majdnem tovább utaztunk anélkül, hogy láttuk volna.”

„Mi is a neve?”

„Tserwelonaja.”

„Mennyire van ide?”

„Nagyon közel, csak harminczöt verstnyire.”

„Fz csaknem kilencz óra járás.”

„Kilencz óra oda, kilencz óra vissza, anynyi mint tízenyolc.”

„De hogyan jutunk oda?”

„Mindenesetre lóerővel.”

„Kocsilovaink persze nincsenek, de van paripánk, a mennyi kell. Kalino, fejezze csak ki a dragonyos tisztnek azon ohajtásunkat, hogy Tserwelonajába kívánánk utazni, és meglátandja, hogy minden remontelovát rendelkezésünk alá adandja.”

Kalino közölte a tisztel kívánatunkat.

„M o g e n o, *) — mondá Kalino ismét hozzá fordulva, de beleegyezését azon föltételhez köti, hogy ő is velünk fog jönni.”

„Épen ajánlani akartam neki.”

„De a kocsilovak holnapra?” kérdé Moynet, a társaság gondos családapája.

„Holnapig majd megmondolják magukat embereink.”

„Holnap harmincz rubelt fognak követelni.”

„Őn is azt hiszen — akkor ingyen kapunk lovakat?”

„Szeretném látni!”

„Nyugodt lehet.”

„Ugy hát lovagoljunk Tserwelonajába.”

„Hozza el festékládáját.”

„Miért?”

„Mert egy arczképet kell csinálnia.”

„Minő arczképet?”

„A szép Dogadikha Eudoxia, arczképét, kiről oly sokat hallottam. Hozza el tehát festékládáját. Dupla puskáinkat is el kell vinnünk, s ezen fölül tizenkét kozákot. Édes Kalino, kérjen ön tizenkét kozákot.”

Fél óra alatt az öt ló nyergelve és a tizenkét kozák készen volt az indulásra.

„Nemde,” kérdém a hadnagyot, „az álomlasi parancsnokom kívül az ezredparancsnok is itt van?”

„Itt.”

„Mi a neve?”

„Satnow ezredes.”

„Hol lakik?”

„Tíz lépésnyire innét.”

„Édes barátom,” szólék Kalinához, „adja át látogatójegyenem Satnow ezredesnél, és mondja meg demsikjének, hogy ma este, vagy ha későn jönnek haza, holnap reggel lesz szerencsem látogatást tenni nála.”

Kalino visszajött.

„Beszélt vele, kedves barátom?” kérdém.

„Nem, mert még ágyban volt. Tegnap néjét egy lakodalmi táncvigalomba kísérte s

*) No g e n o, az oroszban kérdés és felelet egyuttal, a szeriat a mint hangsúlyoztatik. Mint kérdé értelme: „Megy?” mint felelet: „Megy.”

csak három órákor reggel tért vissza; de fia, ki nem volt a bálban, így szól, mihelyt önnök nevét hallotta: „Én ismerem Dumas urat, ő irta a „Monte Christot.“

„A kedves gyermek! oly kilencz szót mondott ő ki, mely holnap hat lovat eredményezend számunkra. Hallja ön Moynet?“

„Isten adja!“

„Ne féljen, hiszen ismeri jelszótát: Deus dedit, Deus dabit. — Most lóra!“

Lóra ültünk. Megvallom, hogy nagyon kényelmetlenül ültem a kozáknyeregben, mely nyolcz hüvelylyel magasabb a ló hátánál. Igaz, hogy e helyett a kengyelek hat hüvelylyel rövidebbek voltak.

Másfélóra alatt Sedrenszkaja várhoz értünk. Megálltunk, lovainkat kipihentetni és kíséretet változtatni.

Itt még egyszer találkoztunk barátunkkal, a Terekkel. A szép kozák leány, kit az évend Kaspiszhoz vitt, és kit ez oly hálásan fogadt tőle, bizonyosan tserwelonajai nő volt.

Tizenkét emberből álló kíséretünk előcsa patra, tartalék- és derék-seregére oszlott. Két ember elöl, kettő hátul és nyolcz jobbrólés balról lovagolt.

Az ut két oldalán, jobbra a mennyire látni lehetett és balra a Terekig, három lábnyi magas sűrűség terjedt el, melyből itt-ott facsoport látszott ki. Lovam, mely makacsul mindig balra tartott, az uttól mintegy tizenöt lépésnyire egy csapat foglyot vert föl. Önkénytelenül lekaptam vállamról két esővű puskámat és czéloztam, de eszembe jutott, hogy golyóra van töltve. A foglyok száz lépésnyi távolban a bokrok közéjébe leszálltak.

A kísértés igen nagy volt: egy golyótöltést kihuztam és seréttöltést tettem fegyverembe.

„Várjon,“ mondá Moynet, hasonlóképp leszállva lováról.

„Önök seréttöltése van?“

„Igen.“

„Úgy ötven lépésnyire szétválnak egymástól s a foglyokat középre vesszük.“

„Megálljanak,“ mondá Kalino. „Kiséretünk vezetője azt mondja, hogy vigyázatlanág a sűrűbe menni.“

„De hiszen a foglyok alig vannak ötven lépésnyire; nem ijedősek és majd bevárnak bennünket elég közelre. Egyébiránt öt-hat kozák utánunk jöhet.“

A foglyok felé tartottunk. Husz lépésnyire előttünk fölrepültek. Mindkét csövet kilőttem. Egy foglyt leest.

„Látta ön hova esett?“ kiáltám Moynetnek; „én csak azt láttam, hogy leest.“

„Várjon, majd elhozom,“ mondá Moynet. E pillanatra száz lépésnyire tőlünk lövés történt; láttam a füstöt és halottam a golyót, mely az alacsony bokrok csucsát érinté, tőlem három lépésnyire elfütyölni.

Tehát csakugyan közelebbi ismeretségre kellett lépünk a csecsenczekkel.

A bennünk kísérő kozákok néhány lépéssel előre lovagoltak, hogy bennünket fődözzenek. Egyetlen egy maradt helyén, vagyis inkább lova rogyott le; a golyó, melyet fütyölni hallottam, egyik első lábát összezúzta.

Ezalatt én az utra visszasietve megtöltöttem fegyveremet

Egy kozák fogta lovam kantárát. Fölül-

tem a nyeregbe és fölemelkedtem a kengyeleken, hogy messzebb láthassak.

Csodálkoztam a támadás késedelmén, mely különben rendezen az első lövést gyorsan szokta követni.

Rögtön ezután hét vagy nyolcz csecsenczet láttunk a Terek mellett elsietni.

„Hurrah!“ kiálták kozákjaink és utánuk vágattak.

De mialatt a hét vagy nyolcz csecsencz elfutott, egy kirohant a bokrok közül, hol a lövés történt, és puskáját feje fölélt lóbalva kiáltott:

„Abrek! Abrek!“

„Abrek! ismétlék a kozákok megállva.

„Mit jelent abrek?“ kérdém Kalinótól.

„Oly embert jelent, ki megesküdött, hogy minden veszélyt fölkeres és egy elől se fut el.“

„És mit akar ez? Talán csaknem fog bennünket egyedül megtámadni?“

„Nem, de alkalmasint párbajt ajánl.“

A csecsencz még néhány szót szót

„Hallja ön?“ szót hoztam Kalino.

„Hallom, de nem értem.“

„Egyik kozákunkat hívja párbajra.“

„Mondja meg nekik, hogy az, ki a kihívást elfogadja, husz rubelt kap.“

Kalino közölte ajánlatomat a kozákokkal. Rövid szünet állt be. A kozákok egy másra néztek, mintha a legvitézobbet akarták volna választani

Ezalatt a csecsencz kétszáz lépésnyire vágatott tőlünk és ismét kiáltott:

„Abrek! Abrek!“

„Adja ide puskámat, Kalino,“ szólék, „szerelem ezt a fickót lelőni lováról.“

„Ne tegye azt. Nevezetes látványtól fosztana meg bennünket. Kozákaink tanácskoznak hogy kit küldjenek ki ellene. Megismerték őt; ő egy igen ismeretes abrek. Látja ön, egyik emberünk ajánlkozik.

A kozák, kinek lova megsebesült, meggyőződött róla, hogy ennek többé nem vehet hasznát, és most érvényesíteni akarja jogát, mint mikor valaki a képviselőházban valamely személyes ügyben szót kér.

A kozákok maguk veszik lovukat és fegyveröket; de ha egy kozák lovat megöl, akkor ezredése a kormány nevében huszonkét rubelt fizet neki. E mellett nyolcz vagy tíz rubelt vesz, mert egy használható ló ritkán kerül kevesebbe harmincz rubelnél. Minthogy én a küzdőnek husz rubelt ígértem, tehát tíz rubelt nyerhettem.

Azon kívánságát, hogy küzdhesen a csecsenczel, ki lovat alatta meglötte, oly igazságosnak láttam, hogy magam is pártoltam.

A csecsencz ezalatt mindig közelebb jött. A kozákok szemei szikrákat löveltek; mindnyájan sérte érezték magukat, s még se lőtt volna egy sem az ellenségre, mert ez gyalázat lett volna a kihívás után.

A kíséret vezetője engedelmet adott a párbajra.

„Nincsen lovam,“ mondá a kozák; „ki kölesönöz egyet?“ társai közül egyik se felelt, egyik sem akarta kitenni lovat azon veszélynek, hogy más alatt lelőjjék, habár a kormány ily körülmények közt megfizette volna is az ígért huszonkét rubelt.

En leszálltam s odaadtam a kozáknak

az enyimet, egy pompás remont lovat. Rögtön a nyeregben termett.

Kiséretünköl egy másik ember, kit Kalino közbenjárásával már néhányszor megkérdeztem, felém tartott és megszólított.

„Mit mond?“ kérdém Kalinótól.

„Azt kérdezi, hogy szabad-e társát helyettesíteni, ha ennek baja történik.“

„Azt találok, hogy kissé nagyon is siet vele,“ viszonzám, „de mindenesetre mondja meg neki, hogy kérése el van fogadva.“

A kozák ismét visszalovagolt a sorba s megvizsgálta fegyvereit, mintha már rajta volna a sor.

E közben társa daczos harczi kiáltással felelt a csecsencznek, feléje vágatott és reá lőtt.

Az abrek megarkantyuza lovat úgy, hogy az fölgaskodott. A golyó a ló lapockájába furódott. A csecsencz csaknem egy időben lőtt, és ellenfelének lelőtte a papakot tejéröl.

Mindkettő vállára vetette most puskáját. A kozák kihuzta saskáját, a cserkesz handsárárt. Ez bámulatos ügyességgel hajtotta lovat, daczára a kapott sebnek, s e mellett folyvást szidalmazta ellenét.

A két ellenfél összecsapott. Az első pillanatban azt hittem, hogy kozákunk keresztül szúrta saskájával az abrekot, minthogy az az élt háta mögött láttam vilogni, de csupán a fehér burkonny szúrta át.

Ezentul csak egymással küzdő csoportot láttunk. E küzdelem alig tartott tovább egy percznél — ekkor egyik leest a lórol.

Vagyis inkább csak a törzs. A fej az ellenfél kezében maradt. Ezen ellenfél az abrek volt. Vad diadalkiáltást hallatott, a vért kicsepegni engedte a fejből, aztán nyeregkapájára akasztá.

A gadatlan ló elszaladt, egy ideig körröskörül nyargalozott s végre ismét hozzánk csatlakozott.

A fejetlen hulla mozdulatlanul hevert a földön.

A diadalkiáltást új kihívás követte.

Oda fordultam a kozákhoz, ki e harezot folytatni akarta. Nyugodtan szitta pipáját és igenlően intett.

Aztán néhány fenyegető szót kiáltott a csecsencznek. Ez megállítá lovat, hogy lássa, ki fogadta el a kihívást.

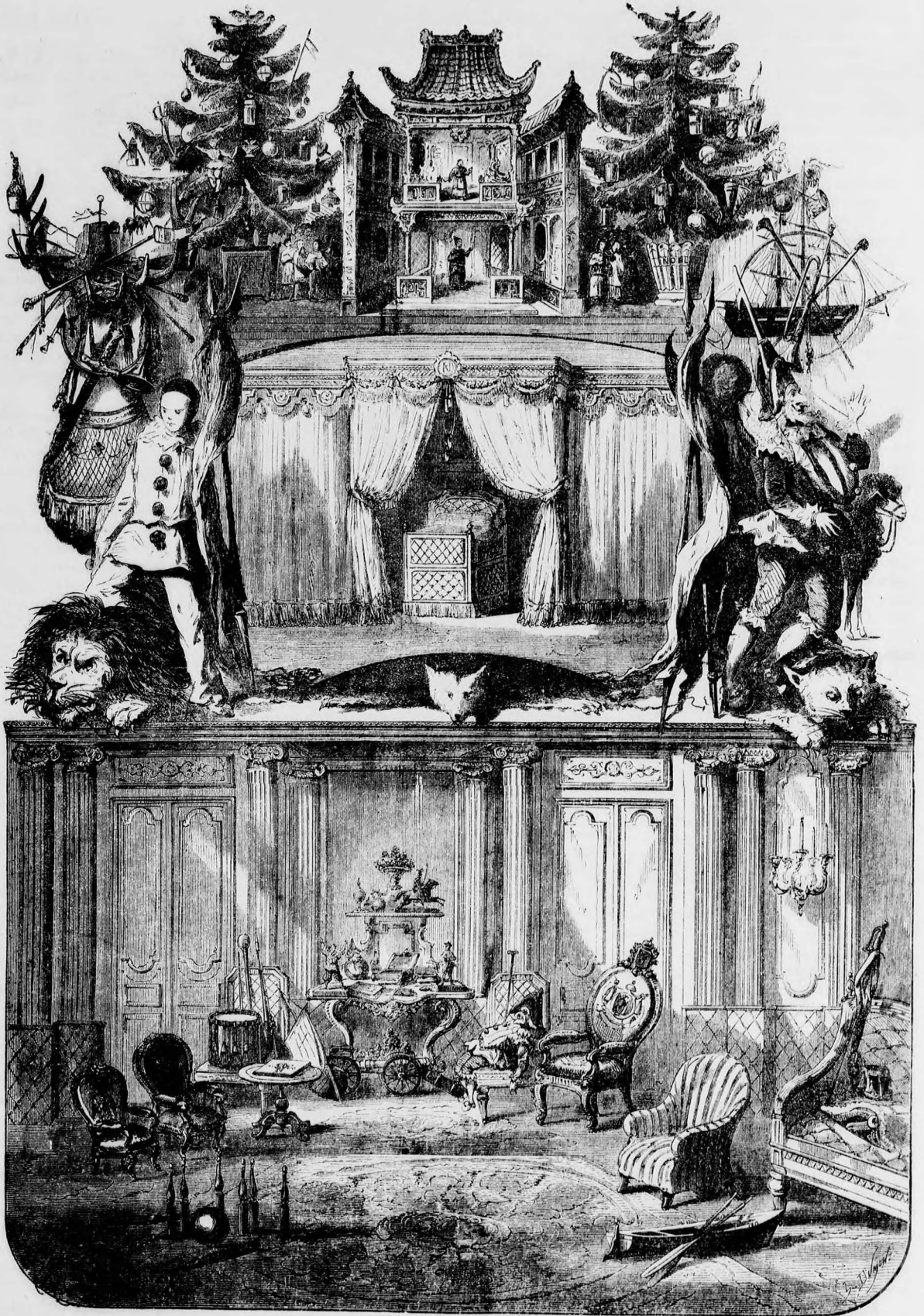
„Még tíz rubelt teszok hozzá,“ szólék a kozákhoz. Ezuttal csak fufangos szemhunyorítással felelt; nagyot huzott kurta pipájából és az abrek ellen vágatott, mielőtt ez megtöltötte volna puskáját. Ellenétől negyven lépésnyire megállítá lovat és czélozta.

Könnyű füst szállt föl azelőtt; azt hittük, hogy csak a por gyult föl a serpenyőben. Az abrek, pisztolyával kezében, eléje nyargalt és husz lépésnyire reá lőtt.

De a kozák, e pillanatot fölhasználva, egy kanyarulatot csinált és közbámulatra — mert egyikünk se látta, hogy frís port öntött volna a serpenyőre — még egyszer czélzott és lőtt.

Egy göröcs vonaglás mutatá, hogy a csecsencz talála volt. Elereszté a kantárt és mindkét kezével megragadta lova nyakát.

A seb által ingerült ló a bokrokon keresztül a Terek felé vágatott. A kozák utána sietett.

A francia császár síauk játékerme a Tuillériákban

Epen követni akartuk, midőn a csecsenczet leesni láttuk lováról.

A ló megállt a lovag előtt.

A kozák félni látszott, hogy a csecsencz csak ravaszkodik és magát holtak tettei, hogy őt oda csalja, ennél fogva nagy kerületet csinált, mielőtt oda ment volna.

Nyilván ellenfele arcát akarta látni; de ez véletlenül vagy szándékosan arczal esett a földre.

A kozák óvatosan lovagolt hozzá. A csecsencz nem mozdult. Amaz pisztolyát lövésre készen tartá. Tíz lépésre a csecsenczt megállt és lött. E lövést meggazdálkodhatta volna, mert ellenfele meg volt halva. Leugrott lováról, kihuzta a handszúrját, lehajolt — és egy másodperc mulva fölemelte a véres fejét.

Az egész kiséret hangos „hurrah“ kiáltásban tört ki. A győző kiérdevelte a harmincz rubelt, s e mellett megmentette a csapat becsületét és megboszulta társát.

Néhány pillanat alatt le volt vetkőztetve a csecsencz. A kozák a megsebesült ló hátára kötötte zsákmányát, megfogta kantárát, fölült saját lovára és visszatért hozzánk.

Minden oldalról e kérdéssel ostromlák őt: „Hogyan lehettél, miután a lópor föllobbant a serpenyőben.“

A kozák nevetett.

„Az én lóporom nem lobbant föl.“

„Hiszen láttuk a füstöt,“ vizszonek társai.

„Láttátok ám a dohányfüstöt, a mit szám-ban tartottam?“ mondá a kozák; „de nem lóporfüstöt.“

„Nesze a harmincz rubel,“ mondám; „ám-bár egy kissé hamisan játszottál.“

A francia császári herczeg szobái.

A francia császári herczeg szobái a Tuileriakban izletes egyszerűséggel vannak földiszítve. Hálószobájában egy kis vaságy foglalja el a főhelyet, mely kék selyemmel van beborítva, mint szintén a többi bútort. Az ágyfőnél Jeruzsálemből hozott pálmaágak s szent ereklyék vannak föltagatva. A hálóterem melyében egy kék tégely, mely egy mosolygóarcu angyalt ábrázol a mint a böcsőre hajlik s mondani látszik: aludjál békén, én virasztok fölötted.

A hálóterem mindenik oldalán a szolgálattelvő dajkák ágyai vannak.

Ő herczegségének díszterme a legcsinosabban van rendezve, a díszítés fehér s aranyozott, s gondos elővigyázatból a talajzat bélelve van, ne hogy a kis herczeg megüsse magát, ha elesik. A bútortat több uralkodó ajándoka.

E miniatúr-szalomban fogadja el a herczeg kis barátait. Itten szoknak játszani ártatlan ágyuik-, puskáik- s mindenféle gyermeki játszószerkekkel. E teremben van a sinai pagoda is, melyet a Schang-Hai konsul küldött a kis herczegnek. Valóságos csuda kis építmény, mely mindenféle sinai cifrással meg van rakva.

De a gyermekszoba mulatságai nem vonják el a herczeg, férfias s erősítő gyakorlatoktól. Gyakran kilovagol kis ponylován, s egy dísz-szemle alkalmával testőrgránatos ruhában jelent meg nyilvánosan, s a párizsi nép a kis herczeg daliás külsejétől egészen el volt ragadtatva.

Vasuti kalandok.

I.

Ezernyolczszázötvenkettőben a magyar ember nagyon csudálkozott, hogy valaki írni mer, holott a jó hazafinak „busulás“ a kötelessége; tehát maradt idő egyébre is, ez okból megvettem Száricsnak „Lélektan“ című munkáját, mely az emberi agynak alakulási szerint az egyéniségben rejő jó és rossz tulajdonságok felismerésére tanít.

Kíváncsiságot megragadá e különös tan, s megőrültem, hogy így nem csak általában foglalkozhatom az emberiség felismerésével, hanem minden egyes esetben tájékozhatom magamat, mert a kit szépségképen ki kell ösmernem, még pedig rövid idő alatt, nem kell kérdezkednem; mert az agyrendszernek tana szerint könnyen tisztában leszek emberemmel.

Elovasám a munkát több ízben, s maig erősen hiszem, hogy Gall doctor ur, a rendszernek alapítója, szerencsésen kezdeményezze a dolgot, legalább én egyénileg annyi hasznát vettem idáig az új tannak, hogy a lelki élvezetemen kívül, kétszer már a hálótól is megmenekedtem, midőn két uriember különböző alkalmattal „ki akart rajtam fogni.“

Sokat, igen sokat mondtának el e vizsgálódásokból, de nem ez a hely, hol a tanulmányt diákmódra „főll kellene mondanom,“ azonban olykor egyegy jelenetkét, a mennyiben az olvasóim is mulattatja, nem árt elmondani.

A múlt ősszel Esztergomból jöve, a námai vasutállomáson sokáig várakoztunk a bécsi vonatra, mely már odáig két óránit késétt. A vonat megérkezvén, egy percznyi idő maradt a behelyezkedésre, s a vasuti hivatalnok nem engedett időt a válogatásra, hanem a legelső kocsiya utasított, hol már többen ültek, különösen egy igen csinos hölgy.

Épen a hölgygyel szemközti hely maradt üresen, azért azt foglalám el, s e helyzetben alkalmam esett a hölgygyel szót váltani. Utitársaink már Bécsőt kezdve összeismerkedtek, s az általuk vitt társalgásból megtudtam, hogy a hölgy bécsi, és most jött először Magyarországra, s előtte hazánk egészen ösmertelen.

Megszoktuk már, hogy a bécsi épen úgy, mint bármely külföldi Magyarországra némi előítélettel lép be, a társalgást folytán tehát iparkodtam lehető előítéleteit megczafolni; de a hölgy, különös meglepetésemre nem csak nem aggdótt, sőt elmondá rólunk mindazt, mit az ember nemzetéről örömet hall, s e nem várt nyilatkozatok után következő párbeszédbe el-egyedénk.

„Nagysád jó véleménye nagyon lekötelez bennünket, és sajnáljuk, hogy nem leend alkalmunk ezt hálásan viszonzni, hanem, hogy némi részben az egyszulni helyre üssük, én is mondhatom nagysádnak, hogy bár soha nem láttam, bizonyosan megmondhatom azon szép tulajdonságait, melyeket idáig észrevettem.“

„Őn tréfál, — mondja a nő, — alig vagyunk együtt fél óráig, s ön az én jó tulajdonságaimat akarja kitalálni.“

„Nem csak akarom, — de ki is találtam, — nagysád annyira résztvevő mások bájában, hogy tulságos áldozata is kész, azonkívül igen vallásos és állhatatos, mit egy nőben ily

mértékben nem vártam volna, emlékezőtehetsége pedig kitűnő.“

„Értem, — mondja a nő kellemes mosollyal, — ön nem akar adós maradni azokért, mit a magyarokról mondték, — csak hogy, uram, a mit én mondték, nem a bókért volt elmondva, s nem azért, hogy egy kis hízélgéssel vissza legyen fizetve.“

„Nem akarnám, hogy ön szavaimat hízélgésnek tartsa, — viszontám a hölgynek nyilatkozatára, most már szükségképp egészen magyarnak, azaz: őszintének kell lennem, most már nagysádnak azon tulajdonságait elmondom, melyek annélkül, hogy kárthatandó hátrányok volnának, de mégis gyengeségek.“

„Igy már elhiszem majd a jókat is, tehát kérem, sziveskedjék őszinteségét egész mértékben éreztetni.“

„Nagysád, mondám, hogy a mit elmondandó vagyok, nem valami megrovandó hátrány; de mégis hátrány, — azonban e jó urak igen kíváncsiak lehetnek, — már pedig a férfiakat nem jó elkényeztetni, — kérem tehát őnt, a kezében levő kis jegyzőkönyvet néhány pillanatra átengedni, — fölírom a fölirandókat, aztán nagysád elolvasás soraimat, nyilatkozzék: őszinte voltam-e?“

A hölgy készséggel nyujtá át a tárczát, melynek lapjára e következőket írtam:

„Kegyed önbizalmatlan, és fölőtte érzékeny, — e két hátrányhoz járulván a bátortalanság, dolgait nem meri egyedül rendezni, e miatt másoknak játékszerére válik, és a család bekövetkezvén, a legkisebb barátságatlanság, vagy a bizalmavá visszaélés a kétségbeesésig gyötéri. Ne engedjen ön e gyöngeségnek, ne közelje minden apró dologt mással, így tiz eset közül csak négyszert fog ön hátrányban maradni, különben pedig, ha tizszer nem, kilencszer okvetlen.“

Átnyujtám a tárczát, a hölgy elolvasá, — elpirult, és meglepetéssel mondja:

„Uram, a mit ön mondott, szóról szóra igaz; de az Istenért: látott ön engem valaha?“

„Soha!“

„Ez megfoghatlan, uram, — s épen azért engedje megkérdeznem: kicsoda ön?“

„Asszonyom, — én sokat vesződtém odáig, mig ennyire vittem, hogy némileg mások lelkébe látok, — megbocsájt tehát, hogy ön elé némi vesződséget szabok. Tájékozásul azt mondom: E társaságban csak öntnek jobb szomszédja ösmer, ő tehát bizonyíni aly fogja szavaimat, különösen azt, hogy én törvényes házasságból születtem, és mégsem viselem apám nevét, sőt néha az apámat is az én nevemen szólítják.“

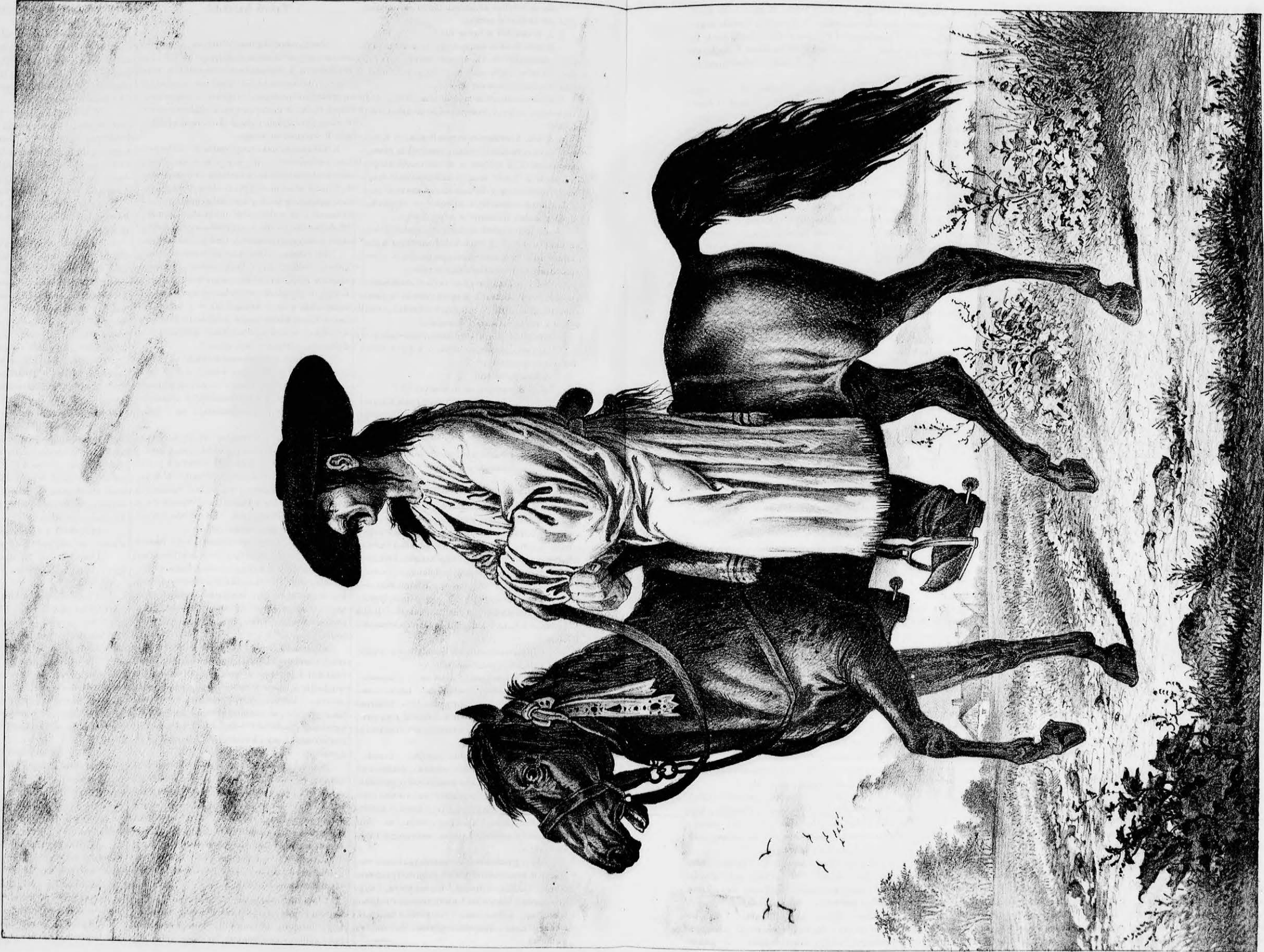
A hölgy jobb szomszédjához fordult, ki nevetve mondja, hogy igazat mondték, — s ezt tán olvasóim is tudják, minthogy szeretett apámat Radakovits Mihálynak nevezik.

„Mindinkább összebonyolódik ez a dolog, — mondja a bölg, s utóbb hozzátesszi: még valamivel több tájékozást kérek.“

„Tájékozásul azt mondhatom, hogy ha valamely magyar embernek nevetem megmondom, elneveti magát.“

„Azt mindjárt megkísértjük, — szól közbe a hölgy egész érdekeltéssel, — sugja meg ön nevét a szomszédjának.“

„Szívesen, — mondám, — és szomszédomhoz hajolván, írói nevemet megsugtam neki.“

A CSIKÓS.

„Ha, ha, ha! — nevet a szomszéd, — különösen örvendek, hogy szerencsém van.“

„Ez menfogatlan, — mondja a nő, — és bal szomszédjához fordulva, esenkedve kéri, hogy ha nevemet neki is megsugom, el ne vesses magát. Az megígérte, hogy komoly marad; de a mint neki is megsugtam még hangosabban is kacagott, mint a másik; mire a nő majdnem elszomorodott, de újra tűnődve kérdi.

„Orvos ön, mérnök, ügyvéd vagy mi más?“

„Sem orvos, sem mérnök, sem ügyvéd, hanem hogy igazat mondjak: én hazudásból élek?“

„No, még csak ez kellett, így már éppen ki nem találom! Okoskodik a nő, hanem találgatva hozzáteszi: És fizetnek önnek a hazudásért?“

„Annyit, hogy a vasuton a második helyen utazhatom.“

„És ki fizet önnek?“

„Nem tudom, asszonyom.“

„Az lehetetlen.“

„Sőt igen is lehet, mert az a lehetetlen, hogy én az egész országot ösmerjem.“

„Ugy az országnak kell önt ösmernie.“

„Igen, mert már annyit hazudtam, hogy le is rajzoltak néhányszor.“

„Kitaláltam!... mondja a nő, ... ön irodalommal foglalkozik.“

„Megadom magamat, asszonyom, — most eltalálta.“

„Hála Istennek, — mondja a hölgy egészen megkönnyebbülve, mert már azt gondoltam, hogy valami „Kopogószelem“, s azoktól én rettenetesen félek.

Ilyen kis tréfa kerekedett ki az agytanból, — tessék megvenni, s a folytatás magától következik.

Vas Gereben.

Álarczosok, bolondok, bölcsek.

(Beszély.)

(Folytatás.)

II.

A zaj a kártyaszobában, és a csend Mathild szívében.

A kik tulságosnak, vagy éppen határozottan ostobaságnak tartanak, hogy a báró ily hiábavalóságért egész a vérontásig dühbe jött, bizonyosan nem tudják, mit tesz oly magasztos önbecsérettel birni, mint a milyen a báró keblét hevíté; s ha alkalmuk volna összejehetni a báróval, ez majd megmagyarázná nekik, hogy Szentimrey elleni dühbe jövése nem csak nem ostobaság, hanem semminemű sértést nem tűrő önbecsérettének szükségképeni s mulhatlan kifolyása volt.

Haragtól égő arcczal tehát perdült egyet, vagy talán kettőt is, (bizonyosan nem mondhatjuk), fénymázos topánkája sarkán, hogy megklássa, a világ vagyis a terem, mely szögletében fedezheti fel Szentimreyt. De sehol sem látta.

Repült a kártyaszobába.

Szentimrey ép akkor kelt fel a whistsztalról.

A báró, a mennyire nagyon is megmagyarázható igaztottsága engedte, higgadtan s érthetőn közlé vele a grófnőhoz intézett kérdésére kapott feleletet, s végül szilárd, férfias hangon hozzátévé, hogy ennek alapján van

szerecséje Szentimreyt életre-halálra párbajra híni, s egyuttal kifejezé a fölötti meggyőződését, hogy e párbaj létrejöttét Szentimrey Lénárd ismert lovagias érzése is bizonyosan és szükségképen elmaradhatlannak tartja.

Szentimrey gondolkodás nélkül elfogadta a kihívást. Meglehet, hogy e tény kimondásával, az olvasóközönségnek Szentimrey józan esze iránt netán táplált jóvéleményét tesszük tönkre, és annak tesszük ki Szentimreyt, hogy már most ő se tartassék egy cseppel is kevésbé hőbortosabb embernek a bárónál, azonban mi, miután hajszálíg hívek akarunk lenni ez elbeszélés eseményeihez, azt mindamellott se hallgathattuk el. Egyébiránt ezt tennünk, erkölcsileg is lehetlen volt; mert először, ha nem is lenne e párbaj végbemenése elbeszélésünk folyamához annyira szükséges, mint a mennyire az, de másodsor, mint itélnének majd beszélyíró-kollegáink rólunk, megtudva, hogy egy magától kínálkozó párbaj leírását önként elhagytuk. Kétségkívül kitagadnának bennünket a felekezetből.

Megegyeztek tehát, hogy megívnak, és pedig, minthogy a vivás halálra megy, pisztolyokkal. A báró segédje azonban, a párbaji dolgokban fővárosszerte híresen ismert Jegenyey, igen szép szóközi beszédben kifejté előttük, s be is bizonyítá, miszerint gentlemanek kezébe a pisztolyal sokkal illőbb lovagias fegyver, a kard. Ezzel is vágthatják egymást addig, míg valamelyikük meg nem hal.

Jegenyey megjegyzése egyhangulag helyesnek találtatott, s a báró sürgetésére azonnal ennek lakására siettek. Van ott készen mindig elég kard.

Agatha grófnőnek büszkesége mellett is volt jó szíve. Miután férjhez ment, nem lett volna szüksége reá, de mégis megtartotta maga mellett társalkodónőül Mathildot, kinek, legalább ezen fejezet czíméből következtetve, szintén szerep van kijelölve történetünkben, s kit halálig szeretett Gyergyóy Kelemen.

Mathild csak 18 éves, és igen szép leány volt, s ha legalább is annyi vagyonértéke van, mint Agathának, tündöklő szépségnek lett volna mondható. Szerény körülmények közt növekedve, gyermekége óta igénytelenségébe visszahuzódó csendes leányka volt. Keresztülolvasott minden érzékeny német és képzelteljes francia regényt, s ezek befolyása következtében igen regényes, és e szerint ártatlan-gondolkozású leányka volt. Egészen ellentéte az élet színfalán éles szemmel keresztülató Agathának.

Véletlenül megismerkedett Gyergyóy Kelemennel. Ez, mint az első fejezetben leírva volt, jómódú fiatal ember volt; ki feltárt kebelével, örök vidor kedélylyel, s meglehetősen adag könnyelműséggel lépett az életbe, melytől szent meggyőződéssel várta, hogy őt boldog halandóvá teendí.

Mint szintén regényeshajlamu ifju, első látásra szerelmes lett az ábrándos Mathildba, s e percz óta nem is tudta elképzelni, hogy lehessen ember a világon, ki nem boldog. Kelemen egyszerű gazdatisznak volt fia, s mint ilyen sohase emelte az ünnepelt Agatháig szemét, kiért különben nem is volt egyet-

len vágya is. Az ő tiszta, jó szíve csak a szerény társalkodónőért dobogott, s csak ürtügyképen lépett fel Agatha kérői közt, hogy így alkalma legyen Nagyszéki Albin ő nagysága házához járhatni, s Mathildot mindennap látatni.

A leány egyetlen ujmutatással sem adott neki még eddigelé reményt, de az ő élénk fantáziája annak minden mozdulatát, tekintetét s legjelentéktel-neob szavát olyanná tudta magyarázni, hogy abból az ő szerelme viszonzására következtethetett, s ebben oly boldog volt!

Boldog volt különösen ma este, Agatha lakodalmán. Agatha férjhezmentével nem kellett többé a gazdag menyasszonyért pályázó kérő szerepét játszania. Fölléphetett lelke igaz vágyával. Leginkább boldogga tette azon körülmény, hogy Mathild vagyontalan leány, ő pedig gazdag, ki előnyösebb házasságokban is válogathatna, melyekre azonban ő mind nem gondol, miből láthatja Mathild, hogy ő igazán szereti őt. E gondolat leirhatlan jókedvűvé tette. Különben is vidor kedélyű volt, de ez este különösen mindenkit elragadt csapongó jókedvűvel, s ugy szólván, ő mulattatta az egész lakodalmas népet. Mert föltette magában, hogy ma beszél Mathilddal, s előre elgondolá a végtelen boldogságot, melyet ennek igenlő válaszára élvezni fog. Ez tette őt oly vígga; midőn pedig Mathild a fűzértanczban őt kérte fel a legelső keringőre, ekkor egyáltalán nem birt jó kedvével. Helyére vezetve kipirult tánczosnőjét, kinek szokás szerint halvány arca e szokatlan pír alatt kétszeresen bájoló volt, reszkető szavakkal, s valóban csak egy hölgy által érthető összefüggelenséggel megvallá szerelmét.

Mathild rászögzé tekintetét, s azután elkomolyodva, mintegy önkénytelenül megragadá a tétovázva mellette álló ifju kezét.

— Mondja ön, szolt bensőségteljes hangon, nem pusztá szokásból, vagy ámitás végett mondja ön nekem mindezt, s valóban igaz szerelem, mit irántam érez?

Kelemen felelet helyett, mert azzal élállni nem birt, némán szívére szoritá kezét, és sohajtva az ég felé nézett. Legmegindítóbbak, s e szerint legmeggyőzőbbben is beszélnek a komoly érzelmek a különben szokás szerint vidám arczokon.

— Tehát igaz!? — sohajtá szomorú hanggal Mathild, ez őszintén beszélő szemekbe tekintve.

— Igaz, kisasszony!

Kelemen csak ennyit tudott mondani.

Mathild szeméire szoritá zsebkendőjét, de azon pillanatban szolt:

— Édes barátom, én sajnálom önt! Mert én szeretek már valakit — örökre!

E szavaknál megszorítá Kelemen kezét, hanem ez ekkor már nem érzett semmit. Elég volt az első szavakat hallania, hogy megforduljon vele az egész terem a lakodalmas néppel együtt, meg az egész világ.

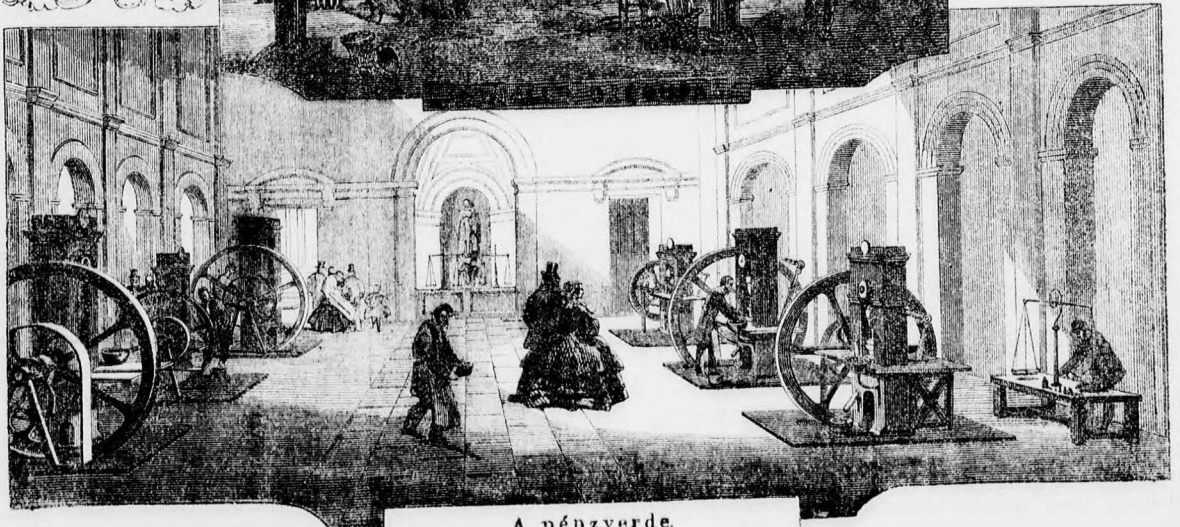
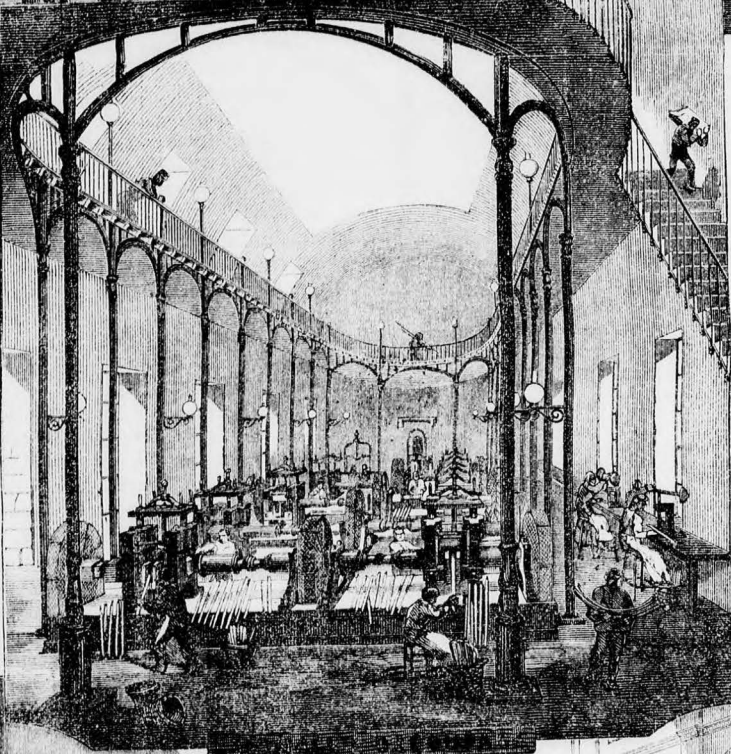
Szerencsére fal mellett állt, senkise vette észre, hogy annak dőlt, s hogy az tartja lábán. A mint kábultából magához tért, kitanforgott a teremből, s aztán a házból.

Ekkor két óra volt éjjél után. Végig botorkált néhány utzát, s végre az „Europa“ étteremben ült egy asztal mellett. A pinczé-

A PÉNZVERDE.

Outóde.

A pénzverde.

rek nem akartak már neki szolgálni, mert már „feierabend“ van, hanem ő becsfűlettségét adva nekik, hogy azon esetre, ha rögtön öt palack pezsgőt nem hoznak neki, mindnyájukat feltráncsirozza. Szegény ifjú!

— És Mathild? E perczben ő is csak ily boldogtalan; ő nem férfi, hogy pezsgőpalackok közé temesse fájalmát, ő vankások közt sir, mert ő is szeret örök szerelmemmel, de reménytelenül! Szereti Földes Bálintot, ki meg Agathát szereti s fogja szeretni mindig!

(Folytatása következik.)

Bús Vitéz.

A párizsi pénzverde.

Az pénz feltalálását sokan Lyeurgusnak tulajdonítják, valószínű tehát, hogy e böles törvényhozó vetette volna el első magvát azon nagy hatalomnak, mely az emberiség sorsában oly kiváló szerepet játszik. A pártjai és lacedemoni idők óta, a mi időnkig, mennyi változáson ment át a pénz, mind anyagját s alakját tekintve!

Voltak népek, kik a csigahéjat s bőréket használták pénz gyanánt. A mexikóiak a kakao magvait használták e célra. A civilizáció fejlődésével fogadtattat el az ércz általános mint forgalmi eszköz. Volt vas- és ólompenz is, de jelenleg általánosan már csak arany, ezüst és réz használtak e célra.

A középszázadokban a hamis pénzverés volt nagyon elterjedve, s nem egy hatalmas személyiség vett részt azok gyártásában.

IV. Henrik volt az első, ki nagy gondot kezdte fordítani a pénzverésre. Utódiai követétek nyomdokait e téren. A párizsi pénzverde palotájának alapköve XV-ik Lajos alatt 1771-ben tétetett le. Demis Jakab építőmester mit sem mulasztá el, hogy mind nagyszerűség, mind izlés tekintetében ez épületet kitünővé tegye.

Mythologiai alakok s francia királyok szobraival van az földiszítve, s téres csarnokaiban olvasztó-s pénzverő-műhely foglalnak helyet.

Képünk az olvasztó s pénzöntő helyiségeket tünteti elő.

E nagyszerű pénzverdében, középszámítás szerint, naponként 900,000 frankot készítenek. —e—

Régi kép.

Csokonay Vitéz Mihály életéből.

Rég porladoznak már Debreczen homokja között Csokonaynak hamvai, de az ő nem koporsóba való lelke, nemcsak feltöré sirjának boltozatát, hanem, mint Herkules egykori bajnoktársra, a halál által lett halhatatlanná. De míg lelke, neve s költeményei a diadal koszorújával röpkednek most is mindenfelé a magyar égboltozata alatt, midőn lelkének meglehetleg hevígteni meg ma is az általa megérzékenyült Hunnia fiának s leányai ak ajkait s kebleit, életkörülményei főleg a néptől, melynek kedvence, alig ösmertetik. Azért ragadtam tehát tollat, hogy gyengén bár, de egy akkorebeli irat nyomán a lehető leghívebben leírjam.

Nem tervem azonban költőnk életírását

adni, mely oly sok helyt meg van már írva, s talán tökéletesebben, mintsem én képes lennék, de életének pár mozzanatait szándokom papírra tenni. —

* * *

Alig tölté be Csokonay hétéves deákágát, midőn környezői kiismervén fényes tehetségeit, 1794-ben a bölesészet tanulók közönséges tanárává tevődött.

Vidám volt feje fölött az ég, mosolygott lába alatt a tenger, midőn megereszté vitorláit, de még alig volt felén utjának, már is hajótörsére komorodott mind a kettő. Félészteideig tartott tanársága, s e rövid idő alatt vetettek el a magvak, melyek később meghozta mérges gyümölcseiket, rövid életét megkeseríték. Elkezdte ő s folytatta tanárságát azon különös, tartózkodást nem ismerő lélekkel és ere detiséggel, melyely eddigi életét, de koránsem hasonló szerencsével. Különös volt benne, hogy ő éjjel nem aludván rendszeren, csak a tanítási óra elütése után kötetett föl, s majdnem mindig előkészületlenül és borzasan jelent meg a tanodában, s a régi klasszikusokat nagyon kedvelvén, ez volt oka, hogy egyszersmind a régi philosophok tanítási modorát akarta átültetni, s többször mezőn, vagy legalább a tanodában sétálva tanított, mint aluszékonyan a tanszéken ülve.

Előadásai, melyek leginkább a költészet történetére vonatkoztak, élvezetdusak, de egyszersmind tanulságosak voltak; különben sem tudván hanglegjtés nélkül beszélni, a felvett személyek minden szavának, cselekedetének, magaviselőletének, mozdulatának felgerjedése, vagy meghunyászkodásának, dühösségének, rimánkodása vagy nyájasságának az oda illő hangsúlyt, tagmozdulatot, arczjátékot, hangváltoztatást úgy megadta, mintha az illetők beszéltek volna. Ily tűz- és elevenség, most méltósággal, majd nevetségesen, most felháborodva, majd lecsendesedve beszélvén, a követett személyek jelleme, története, természete, tanítványai fejében egyszerre megragadt, s ezek a helyett, hogy — mint lenni szokott, — a hideg leczkéktől idegenkedtek volna, az ő előadására seregötöl tödultak, s örömeiket lalték magyarázataiban. Ő volt az, ki szétörre azon feszes viszonyt, mely tanító és tanítvány között létezik, mert a 21 éves ifjú a vele egykorú, s néha még idősb ifjakat inkább barát-mint tanítványként tekinté; együtt sétált, mulatott, sőt mi több, együtt pipázgatott azokkal, sőt valának, kik arról vádolták (nem tudom mennyi igaz az egészből), hogy együtt ivott is. Annyi bizonyos, hogy egykor lemondván a borivásról, egy igen elmés verssel Bacchust elbucszuttatta, s tanítványival együtt el is temette; de ebből nem következik, hogy a Bacchus temetésén jelenlevők annak templomába is vele együtt jártak volna. A fogadást megtette Csokonaynak, de tán nem is kell mondanom, hogy nemsokára ismét megszegte, s midőn e miatt gulyolták volna, azt felelte: hogy a lelke azután is haza járt. E tanítványával való bizalmas modor készíté számára a mérget, mely később előtte életkedvét.

Az iskolai czikornyás törvényekkel nem sokat gondoló lelke, s a tanítványával való bizalmas modor, szálla volt a többi tanár sze-

mében, s midőn egykor Csokonay pár kedvesebb tanítványával a városhoz közel eső nagy erdőben sétálva pipázgatna, az osztályfelügyelővel találkozott, ki észrevette a pipázást, s mérgesen támadta meg mind Csokonayt, hogy azt megengedi, mind tanítványait, hogy cselekedni merészlik. Csokonay türte, meddig lehetett, míg nem könnyen gyuladó természetére lángra kapván, a két összeütköző lángból oly trójai tűz fejlődött ki, mely ez Aeneas-t a maga hazájából — Virgil szerint — új földre kergette, hátán vivén a maga isteneit, kiknél egyebet a tűz alól ki nem ragadhatott.

Ebből nagy dolgok fejlődtek ki, Csokonay az iskolai tanszék elé idéztetett, s addig is, míg büneinek (mint ők elnevezék) méltó jutalmát vehetné, tanítósaága felfüggesztetett, de mivel ekközben karácsony elérkezett, a szokásos ünnepi predikállásokra mégis kibocsátottat. Elment Csokonay, s míg honn azt gondolták, hogy a híveknek lélekelemmel beszédekkel édesíti meg az ünnepeket, barátjaival kedvére vadászgatott, s a hívek megfosztatva a szellemi mannáttól, távoztak haza a templomból, azon észrevétellel, hogy még ilyen legatust sem láttak, ki előbbnek tartja a vadászatást az Isten igéjének hirdetésénél; de e beszédekkel Csokonaynak nem sokat gondolt. Mondjon a világ mi akar, ha mindenkinek eleget akaránk tenni, a mesebeli öreg sorsára jutnánk — gondolá — s egész husvétig mulatozott barátainál, midőn pedig haza érve látta, hogy az ellene gyűlt felhők szórni kezdik a villámokat, elbucuzott a kollégiumtól 1795-ben, meg sem várva piros pünkösöd napját.

* * *

A természetben tavasz vala; a virágok illatoztak, s a megnépesült ligetek visszhangoztak a madárcsák vidor énekétől, s mindezekre a mennybolt tiszta kék színe mosolygott, keblén hordozva a szerető napot. Csokonay keblében nem virult tavasz, keble nem illatozék az örömtől, dalaiban nem a vidor lélek, de a fájdalom sajtolta hang lón a kitetsző; a szerencsétlen ifjú elhagyatva barátitól, megfosztatva muzsáitól, szegénytelenül piruló arczczal elbujdosott, keblében vivén, mint a megszobzott szarvas, a halálos ívet, hogy örökre azon porban maradjon, melybe őt a balsors mennyköve sujította. De a muzsák nem hagyták kedvencüket; ő nem volt arra kárhoztatva, hogy köznapni lényként fussa keresztül az élet ösvényeit, ő egy magassabb pályára volt rendeltetve, hogy üstökös-csillagként vonuljon keresztül az irdalom egén.

Itt kezdődik élete, ez év huz határt gyermeki s férfiúi ideje közt, ezen időtől fogva kell szemmel tartanunk, ha közelebről ismerni akarjuk.

Elhagyva a kollégium zárt falait, egy egész más világ kezdte előtte nyiladozni; de valamint a börtönt elhagyóval, bár levettett lábairól a békó, úgy jár, mintha most is bilincseket hordozna, s gycnye szemei a nagy világosságot ki nem állhatják, ő sem állhatván ki a nagy világ fényét, s megszokva a szoros iskolai törvényeket, magát teljes függetlennek képzelné sem tudta, egyszersmind gondolkozni akarván életmódjáról is, S-Patakra ment, a magyar törvény hallgatására, mind ritka tu-

dományossága, mind kellemes versei által rövid idő alatt híressé vált tanulótársai között, úgy annyira, hogy e felszerült Crassus háza sohasem volt üres, egy a törvény iránt tudakozódóktól, mint barátságáért esenkedőktől. Egy szóval, Csokonay lett itt is a legnevezetesebb tanuló. De költői lelke nem birt megbarátkozni Verbőczyvel, s nemokára bucsút vett mind Patakától, mind kedves, feledhetlen pataki barátától, s a kis csónakba ülő Caesár-ként a szerencse mély, és beláthatatlan oceanjára ereszkedett!

Somogy volt a Latium, hova csónakját a sors igazgatta, Komárom a Carthago, melynek réparthajainál kikötött, s e Carthagóban Lilla a Didó, ki ezen üldöztetett Vitéznek jó szállást adott. Ugyanis Somogyfelé utaztában, Komáromban találta fel a kettős erejű gyógyírt, mely régi sebet egy új sebként nyitása által gyógyította. Lilla első láttára olthatlan tüzzel gyúlt fel szerelme, s ez édes méreg oly ellen-szer lett a bevett méreg ellen, mely előtte egy új élet kapuját tárta föl; tehát egyfelől oldalában vivén a halálós, másfelől szívében az életadó nyilat, elvonult életet folytatott, hol a vett méltatlanságokat lassankint elfeledve, egész valóját az édesbűn szerelme foglalta el.

A méltatlanság, mely rajta kollégiumba léte alatt elkövetett, nemes tettekre ösztönözte őt, mely által hazája előtt is megmutathassa ellenségeinek, hogy másféle bánásmódot érdemelt volna tőlük, s egyszersmind azt, hogy bár mint aránykodik ellene, nem tették semmivé, a mint tervük vala, a szerelem pedig, mely kedves Lillájához lánczoló, megvetve e porvilágot, egy képzelti boldog világba ragadta, s ez szülte benne azt a jó kedvet, elevenséget, mely akkor jelentkezett nála, ha pár meghitt barátjával társalgott, vagy Lillájáról gondolkozott.

Volt még Csokonaynak egy kedves kincse, mit nem adott volna Peru gyémántjáiért, s ez: a szabadság, függetlenség érzete volt, s azért hivatalt, vagy valami mástól kiszabott munkát ki nem állhatta.

Múltjának visszaidézése elundorítá előtte e reális világot, s Lillához szerelme rózsalánczok egy boldogabb világba vezeté, mely vidám volt, mint az örökös tavasz, mosolygó, mint a kegyistennő, bájoló, mint a tündérek hona, ártatlanságra hasonló amaz új édenhez, melyben még kigyó nem volt, s így földi ke serveit feledvén, eszményi világában röpkedett, s ebben lakott ő mindenkor, mint Jupiter a maga olymposában, s ha ritkán megjelent e földön mint vendég, családságot, megvetést, s nyomort találva itt, vagy a temető felé vetődvén, rémtülve fut vissza a maga világába, hol ezek nincsenek! . . .

Vizsgálva képzelt világát úgy találjuk, hogy nagyság, eredetiség, méltóság és merészség benne a főtenyezők. Mint a felrezzent Zeus (Jupiter), három léppel keresztül lépi az isteni lábai alatt nyugó mennyet, és ott terem a trójai ütközetben: úgy az ő merész lelke is két jupiteri léppel millió tartományt ragadja keresztül lelkünket, surolván fejünkre a csillagokat, s tapodva lábainkkal a menny-köveket. Egy perczben ott terem az örökké-való számlolya előtt, másikkban lebukik a föld alatti világba, keresztül haladva a tömörked földet. Tovább szavai, kitejezései is méltók gondo-

latihoz. Némelyek könnyűk, mint a zephir, mások a teher miatt nehezen hömpölygők, mint végítélet szava, némelyek a szívet átlövellik, mint a sebes villám, mások lassuk, szelidek, mint a májusi alkonyat, némelyek erősen megrezzentenek, mint a mellettünk lecsapott menny-zörgése, általában pedig a ruhák egy a gondolatok testéhez vannak szabva, mintha onnan nőttek volna ki; olykor használt idegen szókat is, de nem azért, mintha termékeny lelke új szókat teremteni nem tudott volna, de többször mondá: hogy eszmei korlátlan hatalmában vannak ugyan, melyekben szabadon gázolhat, de a nyelv a nemzet tulajdona, melyet kényevely szerint idomítani nem szabad!

A természet Csokonayt rendkívül érzékenynyé alkotta, gyenge testtel ruházván fel, mely az ingerléseknek elfogadására a legalakmasb, a sorscsapások pedig annyira elérzékenyíték, hogy szerencsétlen szerelme, betegeskedése, üldöztetése lassú tűzénél utóljára csupa érzéssé fajult. Érzékeny volt ő minden iránt, a mi szépe, ideál, gondolatok, természet, erkölcs, szerelem s barátság világában, de ez érzékenységet Lillához szerelmében lehetett látni egész erejében. Forró volt az, mint az aequator heve, olykor olykor dühös kirohanásu, mint az Aetna, erős, mint a koporsó, és tartós, mint az ő létele, s a mi legkülönösb, nem azért szeretett, hogy annak édességével éljen, hanem, hogy utána epekedjék, reszkesen, őrizze, de hozzá ne nyuljon, hogy lángoljon, s magában emésztődjék, mint a csipkebokor, de tápot ne kívánjon; hogy azt néznie tartsa, mégis mint mérget ne illesse, vagy a mint Rousseau magáról mondja, „hogy imádotjának lábainál térdeljen, de többre ne menjen, olyan virágnak tartván az ártatlanságot, melyet, ha egyszer leszakaszt, elhervad, s minden ingerlésének vége,“ és ez indultja annyira az egy Lillához volt kötve, még akkor is, mikor már ahhoz több remény nem lehetett, mintha több lény kivüle nem lett volna a nap alatt.

Ez időtől fogva kerülte a nappalt, mert az az igazi világot láttatá vele, és megfosztotta azon képzelti világotól, melyet mindenek fölött kedvelt. Nappal többnyire aludt, s midőn azzal együtt a világ meghalt, ő akkor ébredt föl, akkor élt, akkor röpkedett a sötétség fiaival, akkor teremtettem semmiből a maga világait. Az emberektől való, rég szívébe férközött idegenkedés okozta, hogy semminemű hivat:lt nem viselt, sem oly állásokat el nem fogadott, melyek szabadságától megfosztották, úgy az emberek társaságába vonták volna. Csurgói tanársága Somogyban, valamint Debreczenben alig tartott félévig, s ámbár némely magyar maceenás fel akarta karolni ügyét, hogy legalább a napi kenyérről ne gondolkozzék; de ő vagy szemérmessége, vagy a szabadságnak szeretete miatt, az ily alkalmakat mindig kikerülte, és maradt mind halálig szegény, de független! . . .

Röcz Miklós.

Irodalom.

Lelkiismeretes kötelességünk figyelmeztetni az olvasóközönséget Hartleben könyvkiadó ur legújabb vállalatára, az „Ujabb kül-

földi regénytárra“, melyben Dumas Sándor „Kaukaszai utazása“ kezdetett meg.

Határozott nyeresemény irodalmunkra a költséges vállalkozás, mert ezáltal saját csatornánkon érkezik be hozzánk a külföldi szép-irodalomnak több remeke.

Nem maradhatunk el a külföldtől, s épen azért életföltételeink egyike, hogy saját irodalmunk e tekintetben el ne szegényedjék. Szükséges tehát, hogy a jelesen választott és szerkesztett regénytárt közönségünk pártfogolja.

Nemzeti színház.

Donna Dianna, Komlóssy-Kövérné asszony jutalomjátékai mégis valahára fölvergődött a nemzeti színpadra, hova onnét az igazgatóság a szerepválogatás elhatalmaszkodása miatt egy évtized óta föl nem eresztette.

Komlóssy-Kövérné a czimszerepet átgondoltan és mély érzelemmel adá, legsikerültebb jelenete az volt, midőn a büszke nóból a neu rejthető benső érzelm kitört, és azt ismét elrejteti vágyik.

Komlóssy-Kövérnét néha hetekig nem látjuk a színpadon, — a szereposztás maholnap igen gyauassá válik, mert egyik-másik színészünknek készakarva való mellözése látszik.

Az igazgatóság mostani szerkezete mellett e baj megöröködik, és kívánatosá teszi, hogy a színház bérlő kezebe adassék. Ekkor a párt fogolásnak vége lesz, és a bérlő a tehetségek igénybevételeire lesz utasítva mind a művészet, mind saját anyagi érdekei miatt.

Mi hír Budán?

— A váciutczában egy fával terhelt kocsinak tengelye eltörvén, az egész fatömeg az utcázra dült. Szerencsére, a kocsi közelében nem állt senki, különben vesztét találja ott. A jámbor kocsis füle mellé vakarva mondá: Így jár az a bolond ember, a ki a kocsijára többet rak, mint a mennyit elbir. Ez a bölcs mondás Cicero szájába is beleillett volna.

— Valami ösmeretlen tisztelőm verset küldött, melyben szépen megdicsér, hogy én milyen nagy ember vagyok. Monlta már ezt nekem az édes apám is, még ezelőtt husz esztendővel, mikor Pécesett a posztos boltban ijedve vette észre, hogy fél rőffel több anyag kellett: Jaj, be nagy darab posztó kell már ennek a kölyöknek!

— A legutóbbi két évben Pesten négy czukarszszal van több, mint ezelőtt. Ebből ne azt tessék következtetni, hogy pénzünk szaporodott, hanem a — keserűségünk.

— Jókai fölolvastván széknýtőbeszédképén „a magyar néphumor“-féle dolgozatát, némely komoly akadémicus — úgy titkon megbotránkozott a humoristikai előadásán; mert, szerintük, a tudósoknak nem szabad nevetni. Az ilyen bölceket szokták ám pénzért megsiratni, mert ingyen senki sem akarja őket megkönyezni.

— Folyó hó 21-én lesz a nemzeti színház tagjai által rendezett táncszivigalom. Ez sokott a legkedélyesebb mulatság lenni, mert legtöbbszörre a színészek, írók és művészek barátságos kis körre gyülekeznek össze. Hogy a testvériség megkeserítve ne legyen, csak a kritikások maradnak otthonn.

